

VÁLOGATÁS

Az OSZK új szerzeményeiből

Az Országos Széchényi Könyvtár Gyarapítási osztályának Külföldi csoportja ezzel a címmel indít új rovatot a Könyvtári Figyelő hasábjain, az 1999. évvel. *Tudjuk, hogy a bemutatásra kerülő tételek nem a könyvtártudomány irodalmát fedik le, de mivel a nemzeti könyvtárba érkező „különleges csemegékre” másképpen nem tudnánk ráirányítani a figyelmet, ezért választottuk azt a megoldást, hogy évente két-tő, esetleg négy alkalommal hírt adjunk beszerzéseinkről.*

A Külföldi csoport feladata, hogy gyűjtse az 1945 után külföldön megjelent hungarikumokat, a magyar irodalom- és történettudomány tanulmányozásához szükséges műveket, az írás-, a nyomda- és könyvtörténet dokumentumait, a fontos kultúrtörténeti munkákat és a külföldi megjelenésű referenz szakirodalmat.

A kiadványoknak ezen típusaiból válogatva szeretnénk minden számban rövid könyvismertetésekkel jelentkezni.

Célunk, hogy felhívjuk a könyvtárosok és a humán tudományok művelőinek figyelmét arra, hogy a könyvtár nehéz anyagi helyzete ellenére a külföldi megjelenésű könyvállomány továbbra is fontos és értékes művekkel gyarapszik.

Ahhoz is hozzá kívánunk járulni, hogy – az OSZK vezetőinek jelenlegi elképzeléseivel összhangban – a gyakorlatban is fölrajzolódjanak egyfajta együttműködés körvonalai.

Reméljük, kezdeményezésünk kedvező fogadtatásra talál.

*Kaibinger Károlyné
Hargitai Rajna*

Almásy, Ladislaus E(de): Schwimmer in der Wüste. Auf der Suche nach der Oase Zarzura. Mit einem Vorwort von Schrott, R. und Farin, M. - 2. verb. u. erg. Aufl. Innsbruck, Haymon-Verl. 1997. 253 p. ISBN 3-85218-248-4

A filmvászonról világhírűvé lett „angol beteg” hiteles kalandjait tartalmazza a kötet. Almásy László Magyarországon született 1895-ben, hat nyelven beszélt, a repülés és autózás monarchiabeli úttörője, kalandos utazó, Szahara-kutató volt. E műve magyarul 1935-ben jelent meg „Az ismeretlen Szahara” címen. 1939-es első német kiadása már rég-

óta ritkaságnak számít, a film sikere adott aktualitást új kiadásához. Írásai lenyűgözők. Az olvasó is részesévé válik számos autós és légi expedíciójának Egyiptom, Fekete-Afrika és Líbia karavánútjain és sivatagos tájain. Regényes élete méltán szolgált egy film témájául. Két szenzációs tudományos sikere az „eltűnt” Zarzura oázis és a Gilf Kebir és Uwenat térségében talált barlangrajzok felfedezése. Ezek között található a könyv címét adó különleges „úszó” alakok is. Az új kiadás Almásy eredeti magyar, francia és német nyelvű publikációinak bibliográfiáját, valamint, új fejezetként 1942-es naplójának titkos dokumentumait is tartalmazza, miképpen teljesítette az afrikai hadszíntéren Magyarország tisztjeként a német titkosszolgálat kémelhárítási megbízásait.

(Loránt Istvánné)

Barométer : az ex-YU magyar közérzeti irodalom antológiája [vál. és szerk. Székely András Bertalan]. - Szabadka : Bim-Bam ; Zenta : Thurzó Iajos Közművelődési Központ ; Tóthfalu : Logos, 1997. - 302 p. : ill. ; 25 cm

Az antológiát szerkesztő Székely András Bertalan művelődésszociológus, kisebbségkutató, olyan műveket válogatott össze, amelyekben világosan tükröződik az egykori szövetségi állam – az ex-Jugoszlávia – északi területén élő magyarok közérzete az őket körülvevő valóság, a kisebbségi magyar sors. A főcímként választott szimbólum – a „barométer” – nem véletlen. Az összeállító azt kívánta rekonstruálni, milyen életérzés jellemezte a vajdasági, horvátországi és szlovéniai magyarságot az elmúlt évtizedekben.

A szerző az irodalmi művek válogatása során arra a következtetésre jutott, hogy a volt Jugoszlávia magyar irodalmának karakteres és össze nem téveszthető fővonalát a patriotának nevezhető szál köti össze. Az, hogy a szülőföldhöz való ragaszkodás és

kötődés milyen belső vívódásokkal, történeti, szociológiai, lélektani okok által determinált, s a külső közeg milyen ellenállása közepette volt vállalható – a válogatásban megjelenő 1996 előtti tanulmányokból válik érzékelhetővé az olvasó számára.

A kötet első részében a magyarajkú költőket, szülőföldjüket mutatják be. Utána a második világháborút követő tíz év történetének, majd a jugoszláviai magyarság sorskérdéseinek, a kisebbségi életnek elemző leírása következik. A további fejezetek a délszláv háború végiggondolásának magyar kísérleteit, a magyarok belső tartásának irodalmi kifejezéseit mutatják be. Az utolsó fejezet a szerzők rövid életrajzi kivonatait tartalmazza.

Az antológiát a hungarológiai kutatásokkal foglalkozó érdeklődőknek ajánljuk.

(Hargitai Rajna)

Les Cafés littéraires de Budapest. Anthologie de textes littéraires hongrois et photographies anciennes. Préface de Gyula Zeke. Textes traduits du hongrois par Joelle Dufeuilly, Jean-Léon Muller, Chantal Philippe, Dominique Radanyi. Nantes, 1998. Éditions Le Passeur-Cecofop. 152 p. ISBN 2-977913-58-1

Ha a budapesti irodalmi kávéházakról beszélünk, akkor a múltat idézzük, egy olyan világot, mely mára már teljesen eltűnt.

A század elején a kávéházi kultúra éppoly virágzó volt Budapesten, akárcsak Bécsben vagy Párizsban. A kávéházak a szellemi élet színterei voltak, a művészek és írók generációi leltek itt otthonra és menedékre.

A kötet bevezetőjében Zeke Gyula mutatja be a budapesti irodalmi kávéházakat.

Az antológia a leghíresebb magyar írók: Kosztolányi Dezső, Karinthy Frigyes, Krúdy Gyula, Csáth Géza, Mándy Iván ... írásaiból ad válogatást. A kötet nosztalgiát ébreszt bennünk, ahogy a szerzők

felidézük a budapesti irodalmi kávéházak minden- napjait.

Az antológiát a nantes-i székhelyű Le Passeur-Cecofop kiadó jelentette meg 1998-ban. A kiadó minden évben más nemzet irodalmát szokta bemutatni. Az elmúlt évben a magyar irodalom alkotásai- ból válogattak. Az áprilisban Budapesten rendezett Nemzetközi Könyvfesztiválon mutatták be a fen- tebb ismertetett művet az alábbi kiadványok társa- ságában:

Karinty Frigyes: Reportages céleste (Mennyei ri- port), Hajnóczy Péter: Dialogues de ventriloque (A fűtő), Varga Mátyás: Gravure rupestre (Barlang- rajz), továbbá a Passeport című folyóirat 4. száma, amely a magyar irodalom helyzetével foglalkozik.

(Ecsedi Viktória)

Dictionnaire suisse romand. Particularités lexicales du français contemporain. Une contribution au Trésor des vocabulaires francophones. Conçu et rédigé par André Thibault. Sous la direction de Pierre Knecht avec la collaboration de Gisèle Boeri et Simone Quenet. Carouge-Genève, 1997. Éditions Zoé. 854 p. ISBN 2-88182-316-5

Ki vezette be a *chalet* szót a francia nyelvbe? A *damassine* likőr vagy pálinka? Melyik évből származik a *formule magique* kifejezés a szövetségi politi- kában? Hogyan nevezik a franciák a *fourre de duvet*-t? Melyik frankofon területen mondják *sep- tante* és *nonante*?

Valamennyi kérdésre választ találunk a *Diction- naire suisse romand* oldalain. A szótár több, mint ezer szót, szólást és a svájci francia nyelvre jellem- ző kifejezést tartalmaz. A magyarázatoknál használt példákat a sajtóból, a hivatalos szövegekből, a svájci francia nyelvű irodalomból és a beszélt nyelv- ből vették.

Minden szócikk tartalmaz szemantikai és nyelvtani leírást, a mai használatot magyarázó történeti és

földrajzi áttekintést. Arra vonatkozólag is találunk útmutatást, hogy Franciaország mely területein haszná- lják a kifejezést, illetve használják-e Belgiumban és Kanadában is. Megtudhatjuk a szavak és kife- jezések német, olasz és rétoromán megfelelőit is.

A könyvben számos index segíti a gyorsabb tájéko- zódást.

Az 1980-as évek végén Bernard Quemada vetette fel azt a gondolatot, hogy el kellene készíteni a Franciaországban és a Franciaországon kívül használt francia nyelv szótárát *Trésor des Vocabulaires Francophones* címmel. A cél érdekében mozgósítot- ták a frankofon országok szakembereit. A *Diction- naire suisse romand*, mint az általános nyelvészeti szótárak kiegészítője ennek a nemzetközi együttmű- ködésnek az eredménye.

(Ecsedi Viktória)

Hungary 1956 - Forty years on. Ed. by Terry Cox London - Portland, Or. 1997. Frank Cass. ISBN 0-7146-4309-2

A cikkgyűjtemény az 1956-os magyar forradalom eseményeinek retrospektív áttekintését adja. Bemut- atja, milyen következményei voltak az 56-os ese- ményeknek Magyarország politikai fejlődése szem- pontjából, és milyen jelentőséggel bír 1956 a jelen- legi magyar politikai életben. A cikkek számos ku- tatási eredményt vesznek igénybe, beleértve olyan könyvtári és levéltári gyűjtemények anyagát, me- lyekben csak a közelmúltban kezdhették meg kuta- tásaikat a szakemberek, valamint szociológiai kuta- tásokat és bizonyos esetekben személyes visszaem- lékezéseket is.

A kötet új információkat szolgáltat olyan kérdésekről, mint a forradalom támogatottságának termé- szete, a Szovjet Hadsereg fogadtatása Magyarorszá- gon, az események háttérében zajló diplomáciai lé- pések, milyen módon született meg a szovjet veze- tő körök döntése a fegyveres beavatkozásról stb.

A kötet közreműködői a téma olyan hazai és külföldi szakértői, mint Litván György, Hegedűs B. András és Bill Lomax. A szerkesztő, Terry Cox a Glasgow-i Strathclyde Egyetem Államigazgatási Részlege Szociológiai tanszékének vezetője.

(Kaibinger Károlyné)

Histoire de la littérature en Suisse romande. Publiée sous la direction de Roger Francillon. Lausanne, 1996-1999. Éditions Payot Lausanne. Collection „Territoires”

I. Du Moyen Age à 1815. (1996)

II. De Töpffer à Ramuz. (1997)

III. De la Seconde Guerre aux années 1970. (1998)

IV. La littérature romande aujourd'hui. (1999)

Az 1890-es években Virgile Rossel és Philippe Godet által összeállított irodalomtörténetek óta nem jelent meg olyan mű, mely a svájci francia nyelvű irodalmat mutatná be a középkortól napjainkig. Az azóta megjelent művek csak egy-egy korszakkal foglalkoznak. (1963-ban: Berchtold, Alfred: *La Suisse romande au cap du XXe siècle* és 1978-ban: Gsteiger, Manfred: *La Nouvelle Littérature romande*.)

Egyre inkább szükség volt egy olyan referenzs műre, mely naprakészen tartalmazza ismereteinket és a svájci francia irodalom képviselőit, valamint műveiket bemutatja a középkortól napjainkig.

Az irodalomtörténet készítése kapcsán számtalan olyan kérdés vetődött fel, mely egyáltalán nem új keletű. Mit jelent maga a fogalom: svájci francia irodalom. Létezik-e svájci francia identitás? Milyen a svájci francia író státusa? Francia író, aki a francia nyelvű Svájcban született? Svájci író, aki franciaül ír?

A megjelent irodalomtörténet nemcsak a svájci francia nyelvű szerzők műveit mutatja be, hanem minden korszak előtt felvázolja a történelmi és

kulturális hátteret is, hiszen ezen ismeretek nélkül nem tudnánk helyesen értelmezni az irodalmi műveket. A kötetek végén újabb kutatásokra ösztönző, részletes bibliográfiákat találunk.

(Ecsedi Viktória)

Király Ernő: Reflexiók = Reflection / Király Ernő. - Újvidék : Forum , Kanizsa : Ifjúsági Szövetkezet, 1998. - 74 p. : ill., 23 cm

Király Ernő zeneszerző, néprajzkutató 1919. március 16-án született Szabadkán. Korán megszerette a zenét. Gitározni, pisztonozni és harmonikázni tanult. 1954-től 1983-ig az Újvidéki Rádió magyar népzenei műsorának a szerkesztője volt. Értékes népzene-kutató munkája folyamán számos magyar, továbbá szerb, ruszin és cigány dalt gyűjtött. Népi hangszerek gyűjtésével és népi szokások feljegyzésével is behatóan foglalkozott. Több mint ötvenéves zeneszerzői munkássága alatt változatos művek sokaságát hozta létre. Első figyelemre méltó szerzeményei közé a szabadkai költők verseinek megzenésítései tartoznak. Műveinek meghatározója a népzene és az avantgárd találkozása.

Új hangzások és zenélési formák után kutatva két új hangszeret konstruált: a magyar népi citerákon alapuló citrafont (1974) és a multimedialis tablofont (1976). Feleségével, Ladik Katalinnal, a kiváló költővel együtt dolgoztak ki és a *Reflexiók I-V*. című kompozícióciklusban közösen próbálták ki a kollektív improvizáció különböző lehetőségeit. Szerzeményeit évek óta bemutatják a hazai és külföldi hangversenytermekben, a kortárs zenei fesztiválokon, valamint a rádió- és tv-állomások adásaiban. A mostani kétnyelvű könyve verseiről, kutatásairól és az életéről szól. A könyv bibliográfiát közöl főbb műveiről.

(Hargitai Rajna)

Kratochvil, Antonin: Broken Dream. 20 years of War in Europe. New York 1997. Monacelli Press. /Fotóalbum/ISBN 1-885254-78-4

A cseh születésű, de politikai okból száműzetésre kényszerült fotóriporter, Antonin Kratochvil életének elmúlt 20 évét a Kelet-európai kommunista országok életének dokumentálásával töltötte.

A „leghidegebb” hidegháború éveiben, amikor kevés fotóriporter érzett indíttatást ahhoz, hogy ilyen veszélyes kalandokban vegyen részt, a szerző kelet-európai utazásai során végigfotózta a magyar, a román, a lengyel, az albán mindennapi valóságát. A szerző maga így nyilatkozik erről: „Mindössze annyit akartam megmutatni, hogyan alkalmazkodtak az ott élő emberek a hazugságokhoz és szenvedésekhez, hogyan szoktak hozzá és hogyan tették túl magukat az egészen, amikor elmúlt.” A mű bevezetőjében pedig ezt írja „Sztálin azt mondta hogy a művészek az emberi lélek művészei. Azt akartam megmutatni, mi történik a lélekkel, ha a mérnökök megoldozzák.”

A szerző New York-ban él, fotói számos könyvben és folyóiratban jelentek meg (New York Times Magazine, Time, Newsweek stb.) és műveit New York mellett Milánóban, Münchenben Kölnben és Prágában is kiállították. Számos elismerő kitüntetésben is részesült.

(Kaibinger Károlyné)

Gahse, Zsuzsanna: Kellnerroman. Europäische Verlagsanstalt, Hamburg, 1996. 158 p. ISBN 3-434-50097-9

A regény a világ egyik ősi mesterségéről, a pincérről szól. A titokzatos Ferdinánd és a szép Iso a főszereplője a történetnek, amely koncentrikus körökben hullámszik és szélesedik a fellépő, majd letűnő személyek körül. Az, hogy ebben „három grácia” játszik szerepet, és más vonzó asszonyok, távoli és közeli helyek, borús és ígéretes idők, nem meg-

lepő. A pincérek körül találkoznak össze az emlékek és a vágyak, itt keletkezik és bontakozik ki minden történet, mindig más és más konstellációban. Az olvasó úgy érzi, hogy maga is belekerül az események forgatagába és a történetek aktív résztvevője lesz.

Gahse Zsuzsanna Budapesten született 1946-ban, Bécsben nőtt fel, Svájcban él. Író, műfordító és esszéista. Regényeivel már több irodalmi díjat és kitüntetést nyert el.

(Loránt Istvánné)

Perlasca, Giorgio: L'impostore / Giorgio Perlasca. - Bologna : Il Mulino, 1997. - XXIII, 193 p. - (Intersezioni ; 177.) ISBN 88 15 06089 8

Giorgio Perlasca (1910-1992) a második világháború idején Budapesten rekedt olasz marhakereskedő, később mint „az olasz Wallenberg” vagy „az olasz Schindler” vonult be a történelmünkbe. 1997-ben „A jótett egyszerűsége” címmel Federico Deaglio tollából a magyar olvasóközönség már megismerkedhetett történetével: az örökös fenegyerek, aki a Földközi-tengert nem akarta „kommunista pocsolóyává” változtatni, annak idején Franco oldalán harcolt. Viszonzásul olyan dokumentumot kapott, amely a világ bármely országában a spanyol követségek falain belül minden körülmények között védelmet biztosított számára. Az 1944-es német megszállás Budapesten találta. Menlevelének felhasználásával, „spanyol követségi alkalmazottként” több mint ötezer magyar zsidó életét mentette meg. Önéletrajzában már az idő távlatából szemléli a drámai eseményeket, amikor a kaotikus állapotok között életének kockáztatásával mint egy vérbeli színész, egy a commedia dell'arté-ból kilépett, nagyon is emberi figura járja a várost, a spanyol követ távozása után az ellenséges minisztériumokat, csendőri kísérettel hordja előbb gépkocsival, majd gyalogosan az „ország” védelme alatt álló há-

zakba az élelmet és a gyógyszert. Ő az utolsó, aki még beszélt Wallenberggel, akitől Wallenberg is menedéket kért.

1988-ig, amíg az általa megmentettek rá nem találnak, ismeretlenül él Padovában. 1988 és 1992 között Itália, Izrael, az Amerikai Egyesült Államok és a Magyar Köztársaság is a legmagasabb állami kitüntetésekben részesíti.

(Németh Gabriella)

Poeti italiani del secondo Novecento, 1945-1995 / a cura di Maurizio Cucchi e Stefano Giorvanardi. - Milano : Mondadori, 1996. - LX, 1271 p. - (I meridiani)

ISBN 88 04 40077 3

A kötet az 1945 után eltelt fél évszázad olasz költői terméséből ad széles körű válogatást. Könyvük előszavában a szerkesztők kiemelik, hogy nem az utóbbi ötven esztendő költészetét mint olyat kívánják bemutatni. Szándékuk sokkal inkább a költőknek és a műveikben tükröződő olasz valóság sokféleségének, bonyolultságának és ellentmondásosságának megvilágítása. Döntésüket, hogy a költészet helyett a költőkre helyezik a hangsúlyt, a lehető legkézenfekvőbb indokkal magyarázzák: amennyiben az utóbbi félszázad költészetét mutatnák be, a spektrum óhatatlanul szűkülne, s a kötetbe csak a későbbi generációkra erős hatást gyakorló mesterek kerülhetnének be.

Az antológiába azokat a költőket vették fel, akik a XX. században születtek, de első kötetük 1945 után jelent meg. A mű többé-kevésbé generációról, generációra építkezve mutatja be az alkotókat. A teljesség igényének szem előtt tartásával a szerkesztők külön fejezetben ismertetik meg az olvasót az általuk választott korszak dialektusban verselőivel. Az utóbbi fél évszázad olasz költői világát hasonló igényességgel és terjedelemben összefogó, hiánypótló mű nélkülözhetetlen mindazoknak, akik kutatják,

tanulják vagy egyszerűen csak szeretik az olasz irodalmat.

(Németh Gabriella)

Quel terribile 1956: i verbali della direzione comunista tra il XX Congresso del PCUS e l'VIII Congresso del PCI / a cura di Maria Luisa Righi. introd. di Renzo Martinelli, con una premessa di Giuseppe Vacca. - Roma: Ed. Riuniti. 1996. - LVII, 286 p. - (Biblioteca di storia)
ISBN 88 359 4178 4

A kötet rendkívüli érdeklődésre számot tartó anyaga az Olasz Kommunista Párt vezetőségi üléseinek az 1956-os forradalommal kapcsolatos jegyzőkönyveit gyűjti össze. Pontosan nyomon követhetővé teszi e „felejthetetlen év” eseményei által a vezetőségben belül kirobbant alapvető elvi kérdések körüli viták menetét és kimenetelét. Eddig ismeretlen anyagokat tesz közzé Hruscsovról, a desztalinizációról, a kommunista pártok között kialakult új kapcsolatokról. Ismerteti a magyar eseményeket, a szovjet csapatok bevonulását, a fentiek hatására az olasz baloldali értelmiségen belüli átértékelődési folyamatot, az Olasz Kommunista Párt megújulásának történetét. Csakis mindezen problémák részletes és együttes vizsgálata teszi lehetővé, hogy az olasz baloldalon belül végbement szemléleti változások egyértelművé és magától értetődővé váljanak. A mű a jegyzőkönyveken kívül nagy mennyiségű eddig kiadatlan dokumentumot is tartalmaz.

(Németh Gabriella)

Rieder, Heinz: Die Völker läuten Sturm. Die europäische Revolution 1848/49. Casimir Katz Verlag, Gernsbach, 1997. 266 p. III. ISBN 3-925825-45-2

Az 1948-49-es forradalmak, melyek egész Európát megrázták, nem elszigetelt megmozdulások voltak,

hanem a határokon túlmutatva számos vonatkozásban összekötötték a nemzeteket. Bebizonyosodott, hogy a régi rend nem képes szembenézni az új idők kihívásaival. A szerző részletesen elemzi a forradalmak okait, hátterét és következményeit, összefüggéseiket és az egyedi eseményeket. Párizs, Bécs, Berlin, Pest, Milano és Prága sajátos színhelyei a történeseknek, a csendes utcai felvonulásoktól a lángoló kastélyokig és heves barikád-harcokig.

Noha a forradalmak kudarcot vallottak, mégsem voltak eredménytelenek. Közvetlen vívmányuk a jobbgység felszabadítása, később beérő gyümölcsei pedig a német és az olasz egység, a liberális jogállamiság létrejötte és a munkásosztály jogainak elismerése. Sok akkor megfogalmazott követelés ma már magától értetődő, mint pl. a demokratikus szabadságjogok, a törvény előtti egyenlőség, a sajtó- és szólásszabadság.

Gazdag korabeli képanyag, metszetek és sajtóillusztrációk elevenítik meg a drámai eseményeket, amelyek ismerete nélkül mai történelmünk sem érthető.

A szerző 1911-ben született Bécs mellett, hosszú évekig a bécsi városi könyvtár igazgatója volt. Számos biográfia szerzője és az osztrák Pen Club tagja.

(Loránt Istvánné)

Senz, Ingomar (Hrsg.): Donauschwäbische Geschichte. Bd. 2. Wirtschaftliche Autarkie und politische Entfremdung 1806 bis 1918. Universitas Verl, München, 1997. 462 p. ISBN 3-8004-1347-7

A dunai svábok történetének első átfogó tudományos igényű feldolgozása a közreadó három kötetben tervezi megjelentetni. Ennek önmagában is lezárt középső része jelent meg elsőként.

A dunai sváb népcsoport a németiség történetének legfiatalabb, 300 éves múltra visszatekintő törzse. Az egyetlen olyan német törzs, amely az anyaország-

gon kívül, a Kárpát-medencében élt és szerveződött társadalmilag és nyelviileg is nagyjából egységessé. A török pusztítás után elnéptelenedett Magyarország kijelölt területeire a XVIII. század folyamán VI. Károly, Mária Terézia és II. József három nagy hullámban telepített be különböző német népcsoportokat. Őket először a helyi lakosok, majd (Erdély kivételével) önmaguk is egységesen magyarországi sváboknak nevezték. Trianon után vált szükségessé az új „dunai sváb” elnevezés, amelybe a megváltozott határon kívül rekedt németek is beletartoznak.

A kötet nyomon követi a német nemzetiség XIX. századi fejlődését. A németajkú városi polgárság nehezebben szerveződött, sok helyen még korábban kivívott pozícióit is elvesztette. Sokkal dinamikusabban gyarapodtak a vidéki sváb települések, amelyek közül többet önmaguk alapítottak. Szorgalmas munkával létrehozott virágzó gazdaságuk mellett nemzeti önazonosságukat is fenntartották. Az egyes szerzők részletesen elemzik a német nemzetiség Kárpát-medencén belüli gazdasági, szociális, politikai és kulturális fejlődését. Időrendben bemutatják életük egyes területeit, az iskolaügy, egyházi élet, kulturális és gazdasági szervezetek, publicisztika stb. kérdéseit, érintik az „elmagyarosítás” jelenségét is. Összességében egy önerejéből jelentős eredményeket felmutató, a befogadó nemzet gazdasági és szellemi fejlődését segítő, harcaiban résztvevő, de önazonosságát is megőrző népcsoportot ismerünk meg e munkából.

A mai magyar olvasó szempontjából fontos és tanulságos a legnagyobb hazai nemzeti kisebbség történetének ismerete, amely napjainkban is egységesen küzd parlamenti képviseletéért.

Ingomar Senz a Bácskában született 1936-ban. Gimnáziumi tanár. Több németországi dunai sváb szervezetnek tagja és aktív résztvevője, számos hasonló témájú könyv szerzője.

(Loránt Istvánné)

Tamussino, Ursula: Maria von Ungarn. Ein Leben im Dienst der Casa de Austria. Verl. Styria, Graz, Wien, Köln, 1998. 336 p. ISBN 3-222-12641-0

Mária a Habsburg ház hercegnője, Magyarország és Csehország királynéja, Németalföld helytartója volt a mozgalmas XVI. század első felében. Alakja az eddigi történetírásban bátyjának, V. Károly német-római császárnak az árnyékában maradt. A kortársak csodálták intelligenciáját, politikai rátermettségét. Életében tisztelték és tartottak tőle, halála után viszont elfelejtették. Ez az első átfogó, életét és munkásságát elemző életrajz.

Máriát már csecsemőként eljegyezték a későbbi II. Lajossal, akinek rövid uralkodása a töröktől való fenyegetettség jegyében telt. A király 1526-ban a csatamezőn elesett. Ezután az özvegy egész életét a Habsburg dinasztia céljainak szolgálatába állította. 25 éves korától Németalföld kormányzójává nevezte ki a császár. Miután V. Károly területeket hódított a franciáktól, Mária további 17 tartomány helytartója lett. Feladatát energikusan és nagy körültekintéssel végezte. Fejlesztette a holland tengeri flottát, erődöket épített a magyarországi tapasztalatok alapján, Antwerpent felvirágoztatta. Rendkívüli asszony volt. Politikai éleslátása, stratégiai gondolkodása, vasakarata, férfias fizikai állóképessége a hálátlan feladatok megoldásában is segítette. Bátyjával, a császárral jó taktikai érzékkel harmonikusan együttműködött, de merte vállalni a reformáció tanai iránti érdeklődést is. Mária zene- és művészetkedvelő volt, bátran lovagolt és vadászott. Ha önállóan uralkodhatott volna, talán a történelem egyik legnagyobb alakja válik belőle.

Ursula Tamussino 1937-ben született Münchenben. Német és angol irodalmat hallgatott Németországban, majd Bécsben színháztudományi tanulmányokat folytatott. Egy bécsi magániskolában tanít.

(Loránt Istvánné)

Teleky, Richard: Hungarian Rhapsodies. Essays on ethnicity, Identity, a. Culture. Seattle - London 1998. Univ. of Washington Press - Univ. of British Columbia Press. ISBN 0-7748-0624-9

Teleky Richard Kanadában, illetve Amerikában élő harmadik generációs magyar szerző.

Felnőtt fejjel tanult meg magyarul, erős a késztetés benne, hogy megértse, etnikai hovatartozása hogyan játszott szerepet élete alakulásában. Mint írja „Etnikai hovatartozásom felismerésének segítségével felfedeztem saját életem öntörvényűségét. Nem kifejezetten a gyökereket kerestem, céloom sokkal inkább a gyökértelenség megértése volt – hogyan jutottam el ezáltal egy másfajta létezési módhoz.”

Világos stílusban, érzékenyen, humorral átszöve ír egy sor amerikai számára igencsak fontos témáról – hogyan békíthető össze jelenlegi identitásuk egy más országból hozott, sokszor csak a génekben jelen lévő szellemi örökséggel.

Egy másik magyar származású amerikai, Louis J. Éltető így méltatja a művet: „Teleky képes volt rá, hogy kapcsolatot teremtsen Magyarország, a magyar-eredetűség (Hungarian-ness) és az egyetemes kultúra, az egyetemes emberi lét között.”

(Kaibinger Károlyné)

Toso, Fiorenzo: Frammenti d'Europa: guida alle minoranze etnico-linguistiche e ai fermenti autonomisti /Fiorenzo Toso : pres. di Enzo Bettizza. - Milano : Baldini (Castoldi. 1996. - 467 p. - (I saggi : 74) ISBN 88 8598 983 7

Az átmenetek, némi iróniával úgyis mondhatnánk, az „új felvilágosodás” korszakát éljük. A mű a posztkommunista időszak eddig legteljesebb etnográfiai enciklopédiáját tárja az olvasó elé. Ez a rendkívüli gondossággal megírt dokumentumokban bővelkedő hatalmas tudományos vállalkozás első alkalommal teszi történelmi, kulturális, társadalmi és

politikai szempontból analitikus vizsgálat tárgyává a fentebb említett és máig befejezetlen átmeneti időszak felvetette problémákat. Mit fed a nemzeti kisebbség, a népcsoport fogalma? Mi közelíti azt a nemzetfogalomhoz és mi távolítja el attól? Mi a különbség a nyelvek, a dialektusok vagy egy egészen kis területen élők sajátos nyelvi kifejezésmódja között? Mi a magyarázata, hogy például a baszk mint kisebbség sokkal könnyebben meghatározható, mint a gyakorlatilag ugyanolyan törekvéseket magáénak valló, ugyanazon területen élő boszniai muzulmánok, szerbek vagy horvátok csoportja? Hol

van a határ, amelyet átlépve kulturális és politikai mesterfogásokkal pszeudoidentitás-tudattal bíró államokat lehet létrehozni? Mindezek a kérdések a távoli Csecsenföldről kezdve egészen Európáig égető aktualitással bírnak. A problémára a szerző egyszerűen ad hosszas tudományos megfigyeléseken alapuló összefoglaló és egyben a részletekre is kiterjedő választ. Több mint négyszáz oldalnyi terjedelmű könyve egyedülálló mű. Több, mint könyv. A 80-as években megkezdődött és sok tekintetben vitatható előjelű „nemzeti újjáéledés” nagyszótára.

(Németh Gabriella)

“Nem szabad díjat szedni a könyvtári kölcsönzésért – effélét még javasolni is szentségtörés!” Ez volt a világos politikai tanulsága annak a rövid, de heves vitának, amely 1997 karácsonyán zajlott le Finnországban.

Ezt a nyomatékos tanácsot a pénzügyminiszter kapta, Sauli Niinistö, aki tekintélyes politikus, elnöke az egyik legnagyobb finn pártnak, a Konzervatív Pártnak. Javasolta a kölcsönzési díj bevezetését, a helyi önkormányzatok bevételeinek növelésére. Nyilvánvalóan az volt a szándéka, hogy kipuhatolja a közvéleményt erről a kérdéstről, ötlete azonban egyik napról a másikra csaknem politikai öngyilkossággá vált. Még saját pártjának főtársa is kénytelen volt magyarázkodni és elhatárolni magát a javaslattól, amikor néhány nap múlva az első indulatos reakciók megérkeztek. Minden egyes főszerkesztő, minden közíró, minden tévé- és rádiókommentátor panaszkodott, hogy ez már mégiscsak sok! Sok kiváltságunktól megfoszthatnak minket a nehezülő gazdasági helyzetben, de a könyvtárhoz ne nyúljanak! A médiumok nem maradtak egyedül felháborodásuk kinyilvánításában. A munkahelyeken, az utcán, a kávéházakban ugyanazokat a harcias érveket lehetett hallani: "Ha már mindenért megadóztatnak, legalább az információhoz és a kultúrához hadd jussunk hozzá szabadon!"

(T. Haavistónak, a Finn Könyvtáregyesület elnökének cikkéből.
Information Europe. 1998. I. sz. 28.p.)